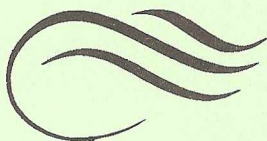

37.014.6 : 005.6(082)

467

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний інститут
Кафедра загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ: ДОСВІД ТА ІННОВАЦІЇ

Матеріали педагогічних читань,
присвячених пам'яті
керівника наукової школи
з проблем управління освітою,
доктора педагогічних наук,
професора Валерії Семенівни Пікельної

23 січня 2015 року

Кривий Ріг
2015

У сучасній вітчизняній науці професійна компетентність педагога визначається як складна багаторівнева стійка структура психологічних рис викладача, що формується внаслідок інтеграції досвіду, теоретичних знань, практичних умінь, значущих для викладача особистісних якостей і має окреслені суттєві ознаки (мобільність, гнучкість і критичність мислення) (С. Демченко) [7, с. 10]; інтегративна якість фахівця, який виявляє готовність до ефективної професійної діяльності (Ю. Пінчук) [8, с. 6]; форма виконання учителем своєї діяльності, яка зумовлена глибокими знаннями ним властивостей предметів (людина, група, колектив), що змінюються, вільним володінням змістом своєї праці (професійно педагогічні функції, види діяльності і дії, за допомогою яких ці функції реалізуються), а також відповідністю цієї праці професійно важливими якостям людини (Є. Павлютенков, В. Крижко) [9, с. 12].

Таким чином, професійна компетентність вчителя технології – це інтегрований показник властивостей і якостей особистості, якій притаманний високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів.

Література

1. Акімова А.П. О характере профессиональных умений в деятельности педагогов-мастеров / Акімова А.П. // В кн.: Современные психолого-педагогические проблемы высшей школы. Вып. 1. – Ленинград, 1973. – С. 150.
2. Воронина Т.П. Образование в эпоху новых информационных технологий (методологические аспекты) / Т.П. Воронина [и др.]. – М.: «Информатика», 1995. – 220 с.
3. Безрукова В.С. Педагогика. Проектная педагогика: учебное пособие для инженерно-педагогических институтов и индустриально-педагогических техникумов / В.С. Безрукова. – Екатеринбург: Деловая книга, 1996. – 344 с.
4. Демин В.А. Профессиональная компетентность специалиста: понятие и виды / В.А. Демин // Мониторинг образовательного процесса. – 2000. – № 4. – С. 35–37.
5. Сластенин В. А. Педагогика / В. А. Сластенин. – М.: Школа-Пресс, 1997. – 512 с.
6. Клепко С.Ф. Компетентизация освіти: обмеження і перспективи / С.Ф. Клепко // ПостМетодика. – 2005. – № 2 (60). – С. 2 – 9.
7. Демченко С.О. Розвиток професійно-педагогічної компетентності викладачів спеціальних дисциплін вищих технічних закладів освіти: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня ...канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / С.О. Демченко. – Кіровоград, 2005. – 20 с.
8. Пінчук Ю.В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.03 «Жорекційна педагогіка» / Ю.В. Пінчук. – К., 2005. – 20 с.
9. Павлютенков Є.М., Організація методичної роботи / Є.М. Павлютенков, В.В. Крижко. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 80 с.
10. Сластенин В.А. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В.А.Сластенин, И.Ф.Исаев, А.И.Мищенко, Е.Н.Шиянов. – М.: Школа-Пресс, 1997. – 512 с

Олег Цись

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ЗАГАЛЬНОНАУКОВА КАТЕГОРІЯ

ukraina_tsys@mail.ru

Розвиток сучасного українського суспільства протягом останніх років супроводжувався рядом реформаційних процесів, які торкнулися соціальної, економічної, політичної, освітньої, культурної, інформаційної та інших сфер. В таких умовах суспільних перетворень ринок праці висуває нові вимоги до молодого покоління фахівців. Відтепер головними показниками професіоналізму сучасного фахівця, окрім виконання своїх безпосередніх посадових обов'язків, є здатність адаптуватися до постійних соціальних та професійних змін, соціальна відповідальність, вміння самостійно й оперативно приймати рішення, аналізувати мінливі соціально-економічні умови розвитку виробництва, гнучко взаємодіяти з різними системами і суб'єктами, та інші. Сума зазначених якостей визначає професійну мобільність фахівця.

Поняття «Професійна мобільність» у науковій літературі є відносно новим, тому, ми вважаємо за необхідне розглянути трактування цього поняття в різних наукових джерелах. Так у більшості випадків (словнику-довіднику з соціології, російській соціологічній енциклопедії, енциклопедії освіти за редакцією В. Г. Кременя) професійна мобільність пов'язується з рухом індивіда в ієрархії шкали зайнятості, підвищенням кваліфікації, що може зумовлювати зміну місця праці, й відповідно – соціального статусу [1, с. 725].

Проте науковці різних галузей науки обґрунтовують поняття «Професійна мобільність» по різному. Історично склалося так, що професійна мобільність досліджувалась перш за все як соціологічна проблема. Загальновизнаною фундаментальною науковою працею з проблеми мобільності є робота П. Сорокіна «Соціальна стратифікація і мобільність». Слід зауважити, що П. Сорокін визначає професійну мобільність як «Переміщення особистості чи груп у професійному просторі», а саме «різноманітні зміни змісту, характеру й умов їх праці» [2, с. 75]. Сучасні науковці (Н. Кожемякіна, Н. Коваліско) також пов'язують професійну мобільність зі здатністю особистості до змін у професійній діяльності й професійних переміщень. Але не усі вчені досліджували професійну мобільність в такому контексті. Існують теорії де професійна мобільність розглядається як деперсоніфікований соціально-економічний процес і засіб соціального просування і розвитку населення (М. Лукашевич, і М. Туленков), як умова розподілу праці відповідно до потреб населення (М. Гордієнко) та ін.

Відповідно до точки зору вчених-психологів професійна мобільність виступає важливим компонентом кваліфікаційної структури спеціаліста [3, с. 195]. Водночас, професійна мобільність в психології трактується і як складова частина соціальної активності особистості (А. Абульханова-Славська), і як функція соціальної адаптації особистості (А. Фурман, Л. Пілецька), і як зв'язки, відносини і взаємодії, що складаються між соціальними та іншими групами (О. Чуйко). Беручи до уваги вищезазначене слід підкреслити що професійна мобільність не є звичайним набором професійних якостей особистості, вчені розглядають її значно ширше, беручи до уваги окрім внутрішніх особистісних чинників ще й цілий ряд зовнішніх факторів, таких як соціально адаптивна потреба і соціально психологічна адаптація індивіда, ступінь його пристосування до умов праці тощо.

Для цілісного розуміння сутності поняття «Професійна мобільність», ми вважаємо доцільним розглянути його в якості економічної категорії. У широкому розумінні «Професійна мобільність це міра здатності фактора виробництва (в даному випадку робочої сили) до переміщення між різними сферами виробництва» [4, с. 285]. В науковій літературі існують різні точки зору щодо трактування понять, які стосуються переміщень робітників між фірмами і організаціями. Так деякі науковці (Ю. Одегов, Г. Руденко, П. Журавльов) розглядають професійну мобільність як здатність (готовність) трудових ресурсів до зміни свого положення в системі зайнятості. Інші вчені (С. Роціна, Т. Разумова, Л. Смірних) поняття «Професійна мобільність» ототожнюють з плинністю працівників та їх звільненнями. Заслугує на увагу думка Є. Іванченко, яка розглядає професійну мобільність як елемент ринкової організації праці, а саме – відтворення трудових ресурсів, зміни професійного і кваліфікаційного статусу робітників. Зауважемо, що більшість науковців сходяться до того, що професійною мобільністю є переміщення робочої сили в межах одного, або між підприємствами, установами чи організаціями під впливом різних факторів, котрі стимулюють таке переміщення.

Особливий інтерес у нас викликали дослідження професійної мобільності фахівця в якості науково-педагогічної категорії. Теоретичний аналіз наукової літератури показав, що значна частина дослідників (Ю. Калиновський, Л. Амірова, В. Гринько, Б. Ігопєв, Л. Судженцева) розглядає професійну мобільність як інтегровану якість особистості. Разом з тим існують й інші погляди на дану проблему. Так професійну мобільність визначають як адекватне поєднання внутрішньої і зовнішньої її ознак, тобто – професійної компетентності, гнучкості, новаторства, рухомості в освітньому просторі завдяки участі в освітньому обміні (Ю. Клименко), як особистісно-професійну характеристику фахівця, важливу ознаку

пізнавальної самостійності вчителя, що відображається у діяльності спрямованій на розвиток інтелектуальної ініціативи вихованців (Р. Пріма) та ін.

Таким чином, аналіз різних підходів до трактування поняття «професійна мобільність» свідчить, що всі вони мають спільну рису, а саме: науковці визначають професійну мобільність як певну сукупність особистісних якостей і ключових компетенцій, які необхідно набути майбутньому фахівцю в процесі формування його професійної мобільності. Проте неможливо обрати еталоном той чи інший підхід, адже формування професійної мобільності для кожної конкретної професії чи спеціальності є процес індивідуальний і залежить від багатьох зовнішніх і внутрішніх факторів, котрі впливають на цей процес.

Література

1. Енциклопедія освіти / [гол. ред. В. Г. Кремень] – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество/ П. Сорокин. – М.: Наука, 1992. – 398 с.
3. Дьяченко М. И. Личность: образование, самообразование, профессия: краткий психологический словарь / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. – Мн.: Хэлтон, 1998. – 399 с.
4. Коллинз. Словарь по экономике / Под ред. П.А. Ватника. – СПб.: Экономическая школа, 2004. – 752 с.

Тетяна Чернова

РОЗВИТОК КОУЧИНГОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

t.cerentola@gmail.com

Досвід роботи у системі вищої, професійно-технічної та корпоративної системи навчання дає нам змогу констатувати, що традиційні технології навчання мають суттєві обмеження у розкритті особистого потенціалу, усвідомлення власних ресурсів та здібностей, підвищенні рівня мотивації до саморозвитку та професійної діяльності.

Сьогодні практично відсутній вітчизняний досвід використання технології коучингу в підготовці педагогів професійного навчання у ВНЗ, і як наслідок – відсутнє концептуальне бачення методики та використання філософії, підходів та інструментів сучасної технології в навчальному процесі.

Вирішити проблему можливо завдяки педагогічному коучингу. Одна з сучасних освітніх технологій сприяє розвитку професійної компетентності майбутнього педагога професійного навчання у ВНЗ і удосконалення професійної діяльності педагогічного працівника у міжкурсовий період підвищення кваліфікації у ПТНЗ. Досягнення результату відбувається завдяки коучинговим процедурам, у центрі уваги та дії яких стоїть особистість та її взаємодія із суб'єктами навчальної діяльності. Вона самостійно визначає свої цілі й методи їх досягнення, відповідає за результати власних дій і організації навчання.

Розуміння категорій педагогічного коучингу майбутніми педагогами професійного навчання сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності та якості життя взагалі. Сучасна технологія відкриває учасникам освітніх процесів нові можливості суб'єкт суб'єктної взаємодії. Використання інструментів та принципів педагогічного коучингу дає змогу вирішити низку завдань у навчально-пізнавальній діяльності. Це формування готовності до саморозвитку та неперервної освіти; проектування та конструювання розвивального освітнього середовища; активізація навчально-пізнавальної діяльності; побудова навчального процесу з урахуванням індивідуальних, вікових, психологічних особливостей тих, хто навчається.

Мета навчальної дисципліни «Педагогічний коучинг» – формування у майбутніх педагогів професійного навчання коучингової компетентності, яка сприятиме розумінню та визначенню перспектив сучасної освітньої технології, її ролі щодо адаптації у професійне середовище та планування кар'єри, подолання різного роду труднощів шляхом